

OSKAR BRÁZDA

úroveň B

I. Vlast mých synů a jejich otce

Oskar Brázda přijel do Itálie na podzim roku 1911 díky tzv. římskému stipendiu, které získávali nejnadanější žáci vídeňské akademie. Ve stejném roce se v Římě usadila i švédská šlechtična Amelie Posse. Brázda se do ní záhy zamiloval, ale trvalo několik let, než se Amelie odhodlala se za něj provdat (29. 5. 1915). Během války poznala mnoho Čechů nadšených pro myšlenku samostatného Československa a sama se nakonec velmi aktivně zapojila do propagace budoucího státu. V roce 1925 se Československo stalo také jejím domovem, i

když je nikdy nenazývala svou vlastí – mluvila o něm jako o „vlasti mých synů a jejich otce“.

• Dokument 1: Sňatek s Čechem

Amelie se pro sňatek s Okim Brázdou rozhodovala těžce. (...) Nejzávažnějším důvodem bylo, že se Oki bude jednou chtít vrátit do vlasti a ona se s ním bude muset usadit někde v Čechách. Okiho to beznadějně táhlo domů, ale Amelie neměla k neznámé zemi svého budoucího manžela pozitivní vztah a nijak po ní netoužila. (...) V té době byla ještě duší i tělem Švédkou, a proto ji téměř paralyzovala představa, že by měla přerušit pouto se svou vlastí, se svými přáteli, vžitými hodnotami a způsobem myšlení, jež s ní Oki nesdílel a v podstatě mu bylo cizí.

Eva Strömberg Kranz. Amelie Posse-Brázdová (Život spjatý s Československem). Akropolis. Praha 2011. Str. 116.

- 1) Proč se Amelie obávala sňatku s Okim Brázdou? Vypiš z textu její důvody.
- 2) Rozumíš jejím obavám, nebo ti připadají zbytečné? Vysvětli svůj názor.

- **Dokument 2: Kouzlo české hudby a kuchyně**

...a já jsem po prvé mohla nahlédnout do českého rodinného života a ochutnat těžkou a vydatnou stravu – vepřovou nebo husí pečení, kyselé zelí a knedlíky a všemožné jiné moučné mystérie. Mnohem snáze sdílela jsem jejich politické snahy než toto jídlo – a tak je tomu dodnes. Ale ze všeho nejlépe jsem je vždy chápala a sympatizovala s nimi, když začali zpívat své české a slovenské lidové písně – které mluví bezprostředně k srdci a nepotřebují ani překladů ani vysvětlivek.

Amelie Posse-Brázdová. Slunné zajetí. F. Topič. Praha 1934.

1) *Chutná Amelii česká kuchyně?*

2) *Co považuje Amelie za svůj „klíč“ k české duši? Proč?*

- **Dokument 3: Vlast mého syna**

Nyní, když mám sama českého synka, zajímá a uchvacuje mne to ovšem všecko víc než dřív. Boží vědí (a vy to víte též), jak nenávidím válku (...) Ale když už je jednou tak zle, zdá se mi přece jen trochu osvobozujícím a usmiřujícím „budovat a ne bourat“ a kámen po kameni stavět budoucí vlast našeho chlapce.

Amelie Posse-Brázdová. Pestrá volnost. F. Topič. Praha. 1934. Str. 71-2

1) *Co označuje výraz „to všecko“ v první větě?*

2) *Co si myslí Amelie o válce? Která činnost jí pomáhá lépe válku snášet?*

3) *Jak ovlivnilo narození syna Ameliiin pohled na snahu Čechů vytvořit si vlastní stát?*

- **Dokument 4: Z Říma na zámek Líčkov**

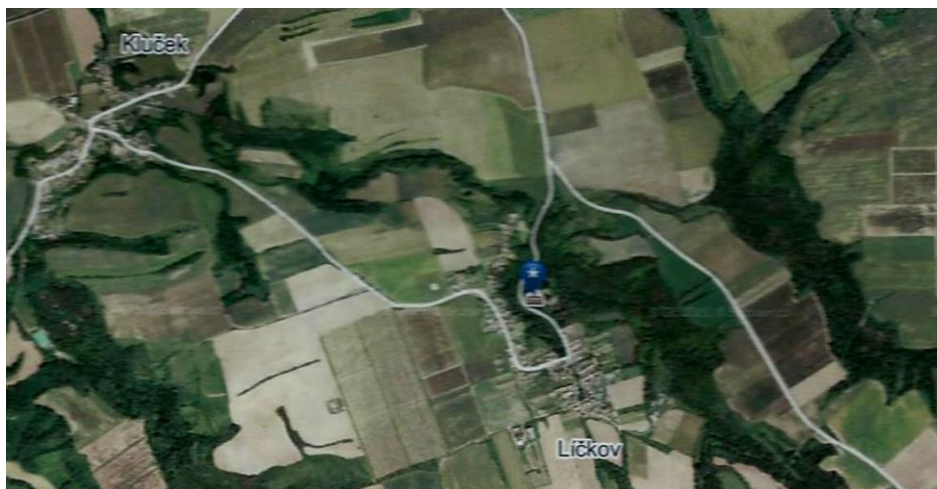
Brázdovi s dětmi a celým majetkem se na Líčkov nastěhovali dne 5. června 1925. (...) Amelii bylo 41 let. Téměř 14 let žila ve slunné Itálii, kde k ní přicházeli umělci a hudebníci, obklopovaly ji pozoruhodné osobnosti a Řím jí nabízel přebohatý kulturní život. Bylo vůbec možné, aby ve svém věku zapustila kořeny v nové zemi, která jí byla v podstatě úplně cizí (...)?

Eva Strömberg Kranz. Amelie Posse-Brázdová (Život spjatý s Československem). Akropolis. Praha 2011. Str. 173.

Dokument 4A

- **Dokument 4B: Letecká mapa Líčkova**

Zdroj: <https://maps.google.cz>

- **Dokument 4C: Česání chmele na Líčkově.**

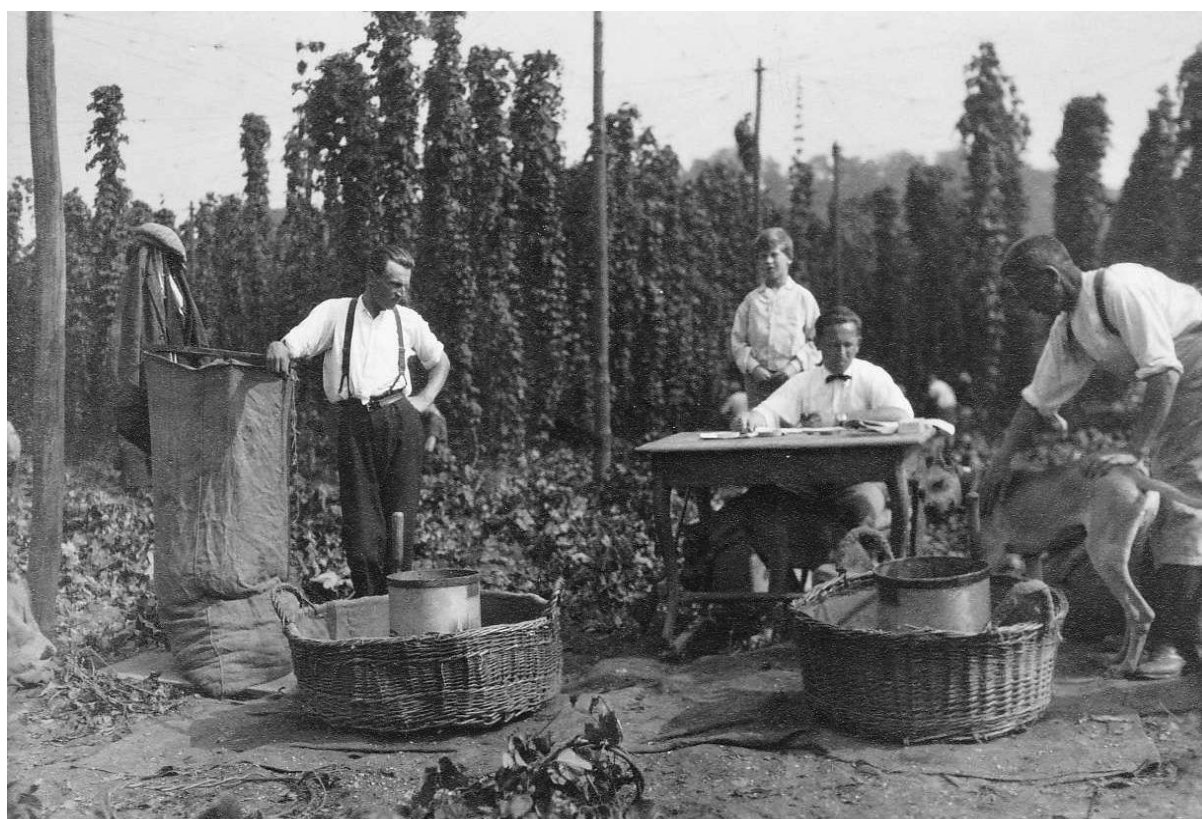

Foto z archívu paní Marie Brázdové

1) Pozorně si prohlédni dokumenty 4A, B, C. Potom doplň tabulku.

	ŘÍM	LÍČKOV
Podnebí	(dok. 4A)	Chladné; podzimní mlhy, studené zimy (zámek se těžko vytápěl); Amelie a mladší syn Jan často stonali.
Okolí domova	Střed velkého města, světové kulturní centrum, hlavní město Itálie.	(dok. 4B)
Zábava	(dok. 4A)	Velmi obtížné zajít si do divadla, na koncert – vše je daleko. Na Líčkov ale často přijíždějí přátelé (cizinci i Češi), včetně T. G. Masaryka či E. Beneše. Častými hosty jsou umělci.
Hlavní způsob výdělků	Obrazy Oskara Brázdy (především portréty významných a bohatých osobností)	(dok. 4C)

2) Co myslíš, jak se asi Amelie na Líčkově cítila?

• **REFLEXE – Diskuzní pavučina**

Je manželství s cizincem jiné než manželství dvou lidí stejné národnosti?

A) Vyhlédni si někoho do dvojice a společně si do tabulky připravte několik argumentů pro oba názory.

ANO	NE

B) Která strana tabulky se ti lépe vyplňovala? Podle toho si zvol skupinu, do které bys chtěl(a) patřit – chceš obhajovat názor ANO, nebo názor NE?

C) Ve skupině si prohlédněte své argumenty a vyberte ty, které se vám zdají nejsilnější.

D) Uspořádejte ve třídě diskuzi, každá skupina obhajuje jeden názor. Nezapomeňte na dvě základní pravidla.

- Nechte nejprve každého řečníka domluvit, pak teprve odpovídejte.*
- Diskutujte slušně.*

E) Shrň svůj závěr z debaty.

II. Strach z internace

Internace = nucený pobyt na uzavřeném místě (ostrov, tábor...), vyhnanství

Itálie vstoupila do války později než většina velkých evropských zemí. Když se tak stalo, znamenalo to velké komplikace pro život všech cizinců nacházejících se na jejím území. Největší obavu měli z internace: té se nakonec nevyhnul ani Oskar Brázda, strávil rok na ostrově Sardinii.

Alghero, místo internace O. Brázdy; Zdroj: fr.wikipedia.org

• Dokument 5: Časová osa

1882	1914	4.5.1915	23.5.1915
Trojspolek (Rak-Uh., Ně, It)	Začíná 1. světová válka: Rak-Uh napadlo Srbsko, Ně napadlo Francii.	Itálie vystoupila z Trojspolku.	Itálie vyhlásila válku Rak-Uh.
Vzájemná pomoc při OBRANNÉ válce.	Itálie vyhláší neutralitu.		

- 1) Jak se zachovala Itálie po vypuknutí 1. světové války? Porušila tím smlouvu s Rakousko-Uherskem a Německem?
- 2) Kdy a jak Itálie svoji neutralitu ukončila?
- 3) Doplně si do časové osy datum svatby Oskara Brázdy a Amelie Posse. Co myslíš, jaká nálada v té době v Itálii panovala?

• Dokument 6: Na rakouském velvyslanectví

Těsně před tím, než Itálie vyhlásila Rakousku válku, navštívili Oskar Brázda a Amelie Posse kvůli chystanému sňatku rakouské velvyslanectví.

Když jsme kráčeli se schodů, přiběhl za námi vicekonsul a křičel: „Pro Boha – připravte se a pojedte s námi – později už nejede vlak!“ (...) Děkovali jsme mu za jeho starostlivost, ale řekli jsme, že „wir denken gar nicht daran“. A tu zůstal v bezmocném hněvu stát, napolo vise přes zábradlí, pěsti maje zaťaty a indignovaně za námi křiče: „vlastizrádci a zbabělí desertěři“.

Amelie Posse-Brázdová. Slunné zajetí. F. Topič. Praha. 1934. Str. 20

- 1) Co asi znamená „wir denken gar nicht daran“? Kterým jazykem je tato věta napsána? Proč ji autorka nevedla česky?
- 2) Proč vicekonzul přesvědčuje Oskara a Amelii k rychlému odjezdu? Kam mají odjet?

3) Z jakých příčin vícekonzul nazývá Oskara a Amelii vlastizrádcí a zbabělými dezertéry?

• Dokument 7: Na rakouském velvyslanectví

Brzy po svatbě byl Oskar Brázda internován na Sardinii. Amelie většinu času pobývala na ostrově s ním. Zároveň se ale ze všech sil snažila pomoci jemu i všem ostatním Čechům z vyhnanství se dostat. Rozhodla se o jejich strádání informovat veřejnost.

Shromáždila jsem tedy tolik fakt, kolik jsem jich mohla sehnat o osudu krajanů mého muže ve vyhnanství. Byli tu všude ve městech – a skoro všem vedlo se nesrovnatelně hůře než nám. Velká většina neměla protekci a byla bez jiných prostředků kromě dvou lir, jež dostávali muži denně na živobytí (ženy dostávaly 1,20). Na mnoha místech svedli je do nejnezdavějších bytů, vlhkých kostelů, do spuchřelých stodol, kde táhlo, nebo do zřícenin, kam přšelo a kde řádila nezadržitelná malarie.

Amelie Posse-Brázdová. Slunné zajetí. F. Topič. Praha. 1934. Str. 72

1) V jakých podmínkách žili internovaní Češi na Sardinii?

2) Jakým způsobem chtěla Amelie Čechům pomoci?

SHRNUTÍ: Jaká rizika podstupovali Češi rozhodnutím zůstat v zemi, která byla ve válečném stavu s Rakouskem-Uherskem?

III. Legenda o první mapě

V červnu 1916 se Brázdovi konečně směli vrátit do Říma. Nadšený Oskar Brázda nabídl své služby T. G. Masarykovi, vedoucímu československého odboje v zahraničí. Podobně jako jiní výtvarníci se i on podílel na propagaci budoucího státu, kreslil mapy, navrhoval uniformy, vojenské odznaky, ilustroval legionářský časopis. Byl také využit jako kurýr – navštívil Beneše v Paříži i Masaryka v Londýně. Z této návštěvy pochází příběh „o první mapě“.

- **Dokument 8A: Vzpomínka O. Brázdy na pobyt v Londýně v roce 1916**

„Pak /Masaryk/ řekl, že musí na univerzitu, kde má přednášku a – jestli chcete, pojedte se mnou. No tak jsem s ním jel. V aule seděli samí významní pánové, ministři a podobné kapacity. Uprostřed přednášky přistoupil Masaryk k mapě Rakouska a chtěl do ní kreslit. Viděl jsem, že to příliš neovládá a povídal jsem – pane profesore, jestli dovolíte, já vám to nakreslím. Poněvadž jsem pro Štefánika při římských konferencích mnoho kreslil, uměl jsem Rakousko nazpaměť a teď jsem tam přikreslil Čechy, Moravu a Slezsko, přikreslil jsem i Slovensko – a všichni byli překvapeni. Ti vysoce postavení pánové nechtěli totiž ideám o samostatném Československu věřit, vzpírali se možné i nemožné, ale profesor Masaryk trval na svém.“

Osobní vzpomínku Oskara Brázdy uvádí Otakar Špecinger v knize Oskar Brázda. R-Press. Kralupy nad Vltavou 1992. Str.3

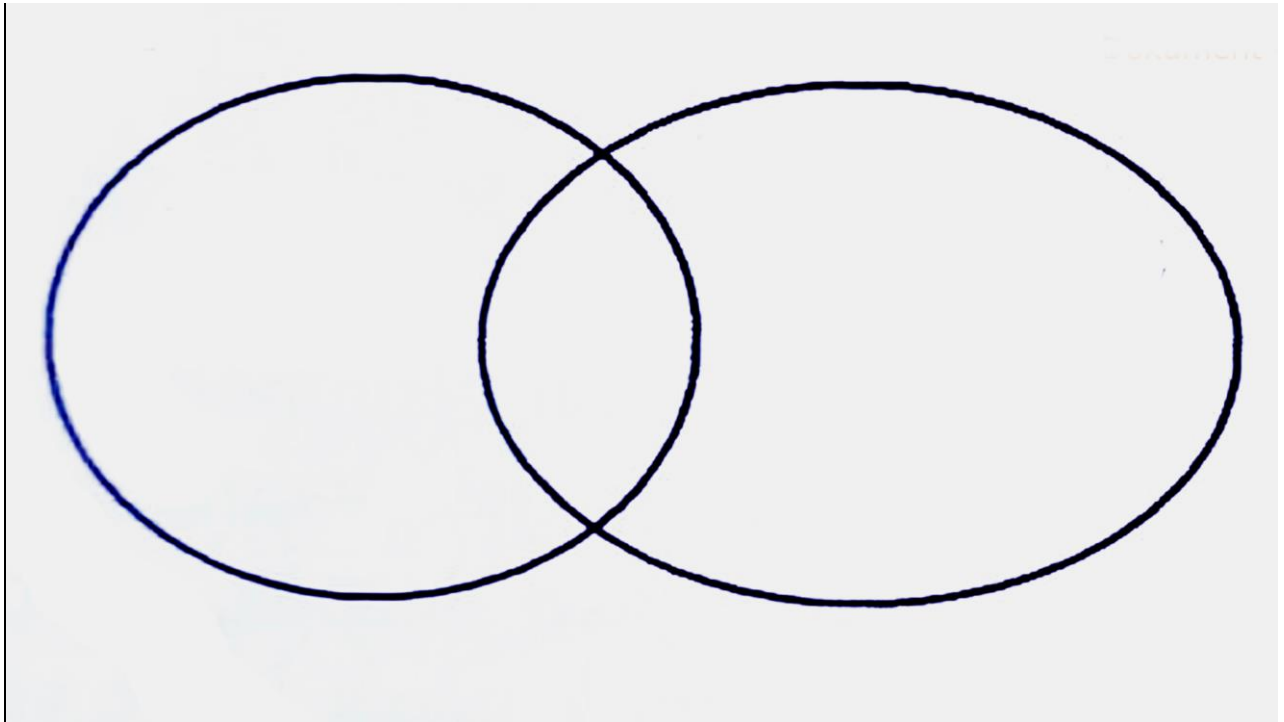
- **Dokument 8B: Amelie Posse-Brázdová líčí pobyt svého muže v Londýně v roce 1916**

Jednou odpoledne vzala ho Olga /Masaryková/ s sebou na přednášku, kterou konal její otec v universitní síni. Profesor vyznačil na mapě, jaké měly být podle jeho názoru hranice budoucího Československa. Můj muž poprvé slyšel toto umělé pojmenování staré kulturní země české. (...) Hranice budoucí země působily ještě tenkrát jako nemožné a neuskutečnitelné utopie, ačkoli se skoro úplně shodovaly s tím, co se při uzavření míru stalo skutečností (...)

Spousta starších dam, dychtivých vědění, naplnila síň (...) V prvních řadách lavic sedělo několik šedovlasých členů parlamentu a tu a tam nějaký ministr. Ale v celé místnosti jen Masarykova dcera a můj muž vypadali pod šedesátku. Nemohl se proto zbavit dojmu, že by celá věc Čechoslováků vypadala trochu zachmuřeně, kdyby budoucnost země spočívala na těchto ročnících.“

Amelie Posse-Brázdová. Pestrá volnost. F. Topič. Praha 1934. Str. 34-35

- 1) Určitě jsi poznal(a), že obě vyprávění (dokument A a dokument B) líčí stejnou událost. Byli oba autoři jejím svědkem? Pokud ne, urči, který z nich je očitým pamětníkem. Odkud pravděpodobně bral informace ten druhý?
- 2) Do diagramu zaznač, které detaily příhody uvádějí oba záznamy shodně a v kterých momentech se obě vyprávění liší.

- 3) Navrhni, proč k odlišnostem došlo.
- 4) Které informace z textů je podle tebe možné považovat za hodnověrné?
- 5) Český rozhlas Dvojka vysílal rozhovor reportéra s ředitelkou výstavy obrazů Oskara Brázdy. Reportér se mimo jiné paní ředitelky zeptal: „Co je pravdy na tom, že Oskar Brázda namaloval Masarykovi první mapu Československa, není to legenda?“
Jak bys reportérovi odpověděl(-a) ty?
- 6) Poslechni si rozhovor. Souhlasíš s odpovědí paní ředitelky?
- 7) Jsi stejně zručný kreslíř (zručná kreslířka) jako Brázda či Masaryk? Zakresli do mapy obrysy Československa.

IV. Brázda portrétista

Oskar Brázda se od počátku své kariéry orientoval na malování portrétů a dosáhl v tomto odboru skutečného mistrovství. Důvody pro tuto volbu byly jednak praktické (portrétování bohatých lidí mu dávalo možnost vydělat peníze), ale zachytil také mnoho významných osobností své doby, včetně vůdců československého odboje.

- **Dokument 9: Portrét**

1) *Muž na obraze je jedním ze tří vůdců československého odboje v zahraničí. Poznáš, který?*

- a) Tomáš Garrigue Masaryk
- b) Edvard Beneš
- c) Milan Rastislav Štefánik

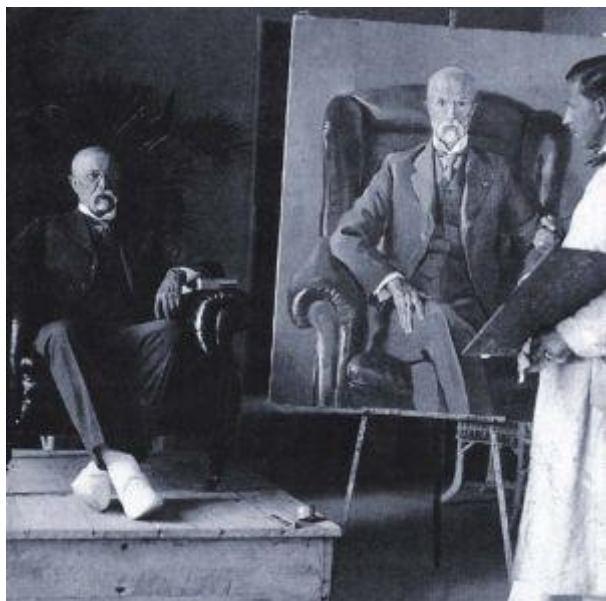
2) *Kolik roků je muži na obraze?*

- a) Asi 20
- b) Asi 30
- c) Asi 40
- d) Asi 50

3) *Amelie Posse-Brázdová ve svých knihách charakterizuje mnohé postavy československého odboje v zahraničí. Zde jsou tři úryvky z nich. Která charakteristika zřejmě platí pro muže na obraze?*

- A) ...byl neobyčejně pozoruhodný zjev a nikdy jsme se nemohla úplně vyznat ani v něm samotném, ani ve svém vlastním názoru na něho. (...) Jeho tvář působila vždy na vzdálenost podivně dřevěně, jaksi ne lidsky. Ale když jste s ním mluvili, byl dojem zcela jiný (...) říkala jsem si, že je to snad nemoc, jež ho činí tak odlišným od druhých lidí, tak cizím a děsivým – a podivně neskutečným.
- B) ...pamatuji se, jak jsem byla překvapena a zklamána, ba dokonce rozladěna, když můj muž přišel s bezbarvým malým pánem, který vypadal, jak lidé většinou vypadají (...) vůbec neměl záře velikosti, nic podmaňujícího a heroického, co jsem – zdá se – potají očekávala a nač jsem se těšila. (...)
- C) ... bylo to právě zelené mládí tohoto našeho nového přítele, jež působilo tak neodolatelně na všechny, s nimiž se setkal. Staří zkostnatělí vojáci a vychytralí diplomaté (...) zapomněli docela na svou obvyklou nedůvěřivost a opatrnost (...) On sám nedělal nic, aby vzbudil všechno to vzrušení kolem sebe, mlčel jenom a po svém se usmíval. Mírný snílek, divoký blouznivec – hoch plný fantasie a přitažlivosti (...) – takovým dojmem tenkrát působil.

- **Dokument 10: Malíř a jeho model**

Fotografie je majetkem Galerie hlavního města Prahy. Vznikla někdy kolem roku 1930.

1) *Dokážeš identifikovat postavy na fotografii? Co právě dělají?*

2) *Zkus si představit a napsat, o čem ti dva muži na fotografii spolu hovoří.*

© ČŠBH, o. s. Licence CC BY-NC-ND <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>
Projekt byl podpořen Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci dotačního programu Podpora vzdělávání v jazycích národních menšin a multikulturní výchovy v roce 2013. Mediální partner: Český rozhlas – Radio Praha